UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Isagoge Sive Introductio Ad Vitæ Spiritualis Perfectionem, Omnibus tam Regularibus, quàm Clericis Sæcularibus, Confessariis, Concionatoribus, & Animarum Pastoribus perquàm utilis, & specialiter ...

Herlet, Johann Georg

Sulzbaci, Anno MDC.XCIII.

§. 5. De zelo animarum in corrigendo peccantes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37853

Visual Library

ti; & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Docetq; expressis verbis S. Thomas *in addit. ad 3. p. q. 96. a. 21.* Postquàm enim de aureolis virginum & martyrum egisset; subjungit: *Inpugnâ verò, quâ contra diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria, cum aliquis hostem non solùm à se, sed etiam à cordibus aliorum removet; quod fit per doctrinam & prædicationem: & ideò Doctoribus & prædicatoribus tertia aureola debetur.*

§. 5.

De zelo animarum in corrigendo peccantes.

296. DIximus suprà, zelum animarum exerceri, & se exercere in corrigendo delinquentes; quod etiam Christus indicat *Matth. 18.* illis verbis: *Si peccaverit in te frater tuus; vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: Si te audierit; lucratus eris fratrem tuum.* Significans non tantùm superiores debere hoc zelo flagrare respectu suorum subditorum; sed etiam quemvis alium erga suum proximum & fratrem: quia Deus *mandavit unicuiq; de proximo suo.* *Eccli. 17.* Undè Proverb. 24. dicitur: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem; & qui trahuntur ad interitum, liberare nè cesses.* Et *Eccli. 19. corripe proximum; nè fortè iteret.* Ex quibus & similibus S. Scripturæ locis colligit *S.* Augustinus *serm. 16. de verbis*

bus Dom. & S. Thomas. *q.* 33. *a.* 2. *& a.* 3. cum aliis Theologis, quod non tantùm sit consilium, sed etiam grave præceptum charitatis, ut proximo erranti sivè peccanti impendamus correctionem; sivè talem sermonem, quo ipsum vel monendo, vel reprehendendo, vel rogando, vel instruendo nitamur & conemur à peccato revocare.

Et quidem de Superiorum obligatione constat ex *capite Ezechiel.* 34. Ubi Deus contra Prælatos conqueritur: *quod infirmum fuit, non consolidâstis; & quod ægrotum non sanâstis; quod confractum est, non alligâstis; & quod abjectum est, non reduxistis; & quod perierat, non quæsistis &c.* Nam *inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentesq; Rectores; qui multam sæpè nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam;* inquit S. Leo magnus *epist. ad Julianum Episcop. Aquile.* Vide, quæ suprà diximus de obligatione Prælatorum ex S. Basilio.

De corrigendi verò obligatione inter æquales ait S. Chrysostomus homili 24. in Acta Apostolor. *Testificor vobis, quod judicium vobis erit ac condemnatio, si quis videns inordinatè viventem, non admonuerit nec corripuerit.* Et S. Augustinus *lib.* 1. *de civitate Dei. c.* 9. *In correctione fraternâ, quæ ad omnes pertinet, gravior est culpa Prælatorum, si eam omittant.* Item S. Basilius *in Regul. fus. interrogat.* 46. *Quidquid est, in quo peccetur, id referri ad Antistitem debet, sivè ab eo ipso, qui peccatum admisit, sivè*

ab

ab aliis, qui illius conscii sunt; si illud ipsi curare non possint, & mederi eo modo, quo præceptum est à Domino: quia vitium dissimulatum morbus est in animo obliteſcens & ſupputris; qui etiam propterea incurabilis efficitur. Peccatum occultare nihil est aliud, quàm ægrum suâ sponte ad mortem ruentem impellere, & procliviorem reddere. Nemo sit ergò, qui peccato alterius latebras quærat; nè pro amore, quem Fratri debet, exitium illi conciliet. B. Petrus Damianus *c. 25. Gomorrhiani.* ait: *Malo cum Joseph, qui accusavit Fratres apud Patrem crimine pessimo, in cisternam innocens projici, quàm cum Heli, qui filiorum mala vidit, & tacuit, divini furoris ultione mulctari: cum per os Prophetæ Divina vox terribiliter comminetur, dicens: si videris fratrem tuum iniquè agentem, & non corripueris eum, sanguinem ejus de manu tuâ requiram.* Dionyſius Carthuſianus *in lib. de modo judicandi & corripiendi, a.* 13. refert, quod doctiſſimus Theologus Guilielmus Antiſiodorenſis *in suâ summâ asserat, duo præsertim esse præcepta, ob quorum trangressionem innumerabiles condemnantur, videlicet præceptum de continentiâ, & præceptum de correptione fraternâ agendâ.*

Imò communis & certa doctrina eſt, quod inferiores etiam & ſubditi obligentur quandoq; ad corrigendos ſuos Superiores & Prælatos, quando ita neceſſarium fuerit: eſtq; hæc obligatio tantò gravior, quantò magis ſubditi teneantur ſuos ſuperiores diligere præ aliis hominibus. *Si qua unquam minus laudabilis de Antiſtite*

tiſtite orta ſuſpicio ſit ; reliquorum officium eſt, ipſum admonere ; inquit S. Baſilius *in Reg. fuſ. interrogat.* 27. ubi tamen addit, quod *hujusmodi admonitio ad eos eſt deleganda, qui cùm ætate tùm prudentiâ in ſocietate reliquis præſtent.* Vel, *qui cùm dignitatis gradu, tùm conſilii prudentiâ Antiſtiti proximi ſint ;* ut ait ibidem *interrogat.* 48. Debet etiam talis correctio ſuperiorum peragi ab inferioribus magnâ cum moderatione, reverentiâ, & modeſtiâ; juxta illud S. Pauli 1. *Timoth.* 5. *Seniorem nè increpaveris : Sed obſecra ut Patrem.* Quod ſi peccatum Prælati notorium, foret in Fide aut moribus periculoſum, nec aliter periculum vel ſcandalum poſſet impediri, tunc Superior deberet publicè redargui ; juxta exemplum S. Pauli Apoſtoli, qui publicè redarguit Petrum Apoſtolorum Principem & ſupremum Eccleſiæ Præſulem. *Galat.* 2.

297. Ut vero præceptum fraternæ correctionis obliget, plures conditiones concurrere debent. *Prima* eſt, quod delictum debeat eſſe grave & mortale, aut ſaltem tale, quod inducat periculũ incidendi in mortale. Quod intellige de correctione inter æquales, ſivè inter tales, qui non ſunt Prælati & Superiores : nam hi habent gravem obligationem corrigendi etiam leviores Regulæ trangreſſiones, & nihil per negligentiam diſſimulandi : nè ſenſim ex parvis initiis diſciplinæ evaneſcat. Quamvis enim prævaricationes aliquæ contra Regulam videantur leves, & exigui momenti ; nihilominus paulatim ad totius diſciplinæ laxationem & diſſolutionem diſponunt ;

nunt; ſicut pulchrè declarat Molanus *lib. de Canonic. c. de cæremoniis*, ſimiſitudine deſumptâ à virgis vietis, quibus vaſa conſtipantur: hæ enim virgæ ſivè canthi lignei colligantur aliis minutioribus ligulis, quæ quidem ligulæ per ſe viles ac inutiles videri poſſent: Si tamen hæ diſſiliant, etiam circuli vieti diſſilient, atq; ita ob ruptas viliores ligulas totius vaſis conſtipatio reſolvetur. Sic diſciplina Regularis habet quidem quasdam minutiores (uti apparet) obſervantias; earum tamen neglectus eſt diſpoſitio ad totius diſciplinæ interitum.

Dixi verò Superiores habere obligationem nihil *per negligentiam* diſſimulandi: nam prudens & diſcreta ſivè rationabilis diſſimulatio vel conniventia quandoq; neceſſaria eſt, & utilis, ſaltem ad tempus; uti advertit S. Gregorius paſtoral. p. 2. c. 10. quia ſecta immaturè vulnera intumeſcunt ferventiùs. Sæpè autem Peccantes pro tunc immaturi ſunt ad correctionem admittendam propter iram, triſtitiam vel ſimilem paſſionem. Undè opportunior ex pectanda eſt occaſio, ut finis correctionis obtineri poſſit. Sicut ait S. Auguſtinus *ſerm. 36. de Sanctis. Solent aliquoties Doctores Eccleſiæ ab increpatione peccantium ceſſare; quia eos timent ex ipſâ caſtigatione ad majora mala prorumpere.* Et *lib. 1. de civit. c. 9. ſi propterea quisq; objurgandis & corrigendis malè agentibus parcit, quia opportunius tempus inquirit, vel eisdem ipſis metuit, nè deteriores ex hoc efficiantur, videtur eſſe Conſilium charitatis.* Quæ tamen intellige

de

de peccatis occultis & minimè scandalosis: Nam de publicis & scandalosis aliter inferiùs loquemur.

Secunda conditio est, quod delictum debeat esse certum moraliter per indicia urgentia & violenta: Nam probabilia tantùm signa, aut solæ conjecturæ non sufficiunt ad inducendam obligationem corrigendi proximum. Neq; tenetur privatus aliquis inquirere in peccata aliorum, ut ea corrigire possit; Imò talis inquisitio illicita est; Sicut ait Scriptura *Proverb.* 24. *Ne quæras impietatem in domo justi; neq; vastes requiem ejus.* Superiori tamen & Prælato, ut maturè possit obviare malis, incumbit etiam ex probabilibus solùm conjecturis procedere ad inquisitionem, sed cautam, prudentem, & discretam; nè scilicet simulta uspicio eum reddat præcipitem, & subditis exosum, neq; tamen etiam incuria & dissimulatio multiplicationem pariat delictorum occultorum; sicut benè notavit Cajetanus *in q. 33. D. Thomæ a. 2.*

Tertia conditio est, ut ille, quem corrigere volumus, verè indigeat correctione; nam si delictum proximi jam esset emendatum, vel ipsius aut aliorum operâ speretur maturè emendandum, non teneremur nos eum corrigere. Notant tamen Doctores, quod sola peccantis prudentia, quâ posset, si vellet, seipsum emendare, non liberet ab obligatione eos, qui crimen nôrunt.

Quarta conditio est, quod correctio debeat sperari prudenter futura utilis, & finem suum obten-

obtentura, saltem, probabiliter; alioquin enim erit actus otiosus, ad quem nemo obligatur. Undè S. Augustinus *lib. 50. homiliar. homil. 41. Si scirem, non tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem.*

Quod si quis rationabiliter dubitet, sitnè profutura, an obfutura correctio, tunc potest eam tutò omittere. Si verò certò sciat, saltem moraliter, correctionem non obfuturam; dubitet tamen, an sit profutura, tunc lege charitatis tenetur eam proximo impendere, non secus ac medicus obligatur ad medicinam dubiam adhibendam in necessitate, quam scit non obfuturam, ambigit tamen, an sit profutura; uti docet Gregorius de Valentia *tom. 3. disput. 3. q. 10. punct. 2.* similiter non liberamur ab obligatione corrigendi, si ex correctione nullum aliud damnum ex parte proximi secuturum credatur præter solam tristitiam; vel exasperationem aliquandiu duraturam: Dummodò ille se posteâ seriò emendaturus videatur. *Etsi contristavi vos in epistolâ; non me pœnitet*; inquit Apostolus *2. Corinth. 7. sed gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam.* Aliud foret, si ex correctione damnum tale prudenter timeremus, quod bono spirituali proximi per correctionem procurando præponderaret. Propter quod S. Thomas q. 32. a. 12. ad. 3. ait. plerumq; non nisi veniali-ter peccare eos, qui, cùm Superiores non sint, ex passione timoris aut verecundiâ, vel pusillanimitate non existimant, se tam strictè obligari;

gari; aut se minus idoneos reputant ad correctionem faciendam.

298. Porrò quod *modum correctionis* concernit, observandus est inprimis ordo præscriptus in Evangelio à Christo *Matth.* 18. Qui talis est: *si peccaverit in te frater tuus; vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum aut duos. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Primò igitur peccans debet moneri *privatim* & absq; testibus: quamdiu enim admonitio privatim facta creditur profutura, nunquam ad testes est perveniendum. *Si solus nôsti, & vis coram pluribus arguere, non es corrector, sed proditor*; inquit S. Augustinus *serm. 16. de verbis Apostoli.* Secundò si admonitio privatim facta non profuerit; tunc in secundâ admonitione adhibendus est unus testis aut duo; ut qui coram uno & solo correctore non erubuit salubriter ad emendationem, saltem nunc erubescat coram pluribus. Notat tamen cum aliis S. Thomas *q. 32. a. 8. ad 4.* posse etiam delictum post primam admonitionem secretò & privatim, sed inutiliter factam, immediatè & proximè deferri ad Superiorem tanquam personam non publicam, sed privatam, & majori dexteritate ad utiliter corrigendum præditam. Quæ etiam videtur fuisse mens Divi Augustini *in Regulâ, dum ait: sed antequam aliis demonstretur, per quos convincendus est, si negaverit, prius Præposito debet ostendi; si admonitus neglexerit corrigi: nè fortè possit secretius correptus non innotescere cæteris.*

Tertiò si admonitio secunda coram uno vel duobus testibus facta etiam non profuerit, tunc delictum debet ad Superiorem tanquam ad personam publicam & criminum vindicem deferri; utpotè qui caput est Ecclesiæ seu congregationis.

Advertunt tamen Doctores, præceptum hoc Christi circa *modum* corrigendi, cùm sit affirmativum, non obligare semper & pro semper, sed solùm pro tunc, quando is modus & ordo est necessarius vel utilis ad finem correctionis consequendum. Undè S. Augustinus *serm. 16. de verbis Domini discernere debemus, aliquando istud, aliquando illud esse faciendum; aliquando corripiendo fratrem inter te & ipsum solum, aliquando coram omnibus.* Casûs autem, in quibus ordo correctionis præscriptus non est necessariò observandus, assignantur tres sequentes: primus est, si peccatum proximi sit notorium & scandalosum: tunc enim non amplius necessarium est parcere famæ proximi, sed potest is ac debet statim coram aliis, qui nôrunt, argui; juxta Apostolum 1. *Timoth 5. Peccantes coram omnibus argue; ut & cæteri timorem habeant.* In quem locum S. Chrysostomus: *Quid? nonnè majus scandalum facit coram omnibus arguere? minimè id quidem. Magis enim scandalizantur, si peccata non ignorantes, nullum inferri videant cruciatum: sicut enim si impunè peccatur, plurimi delinquunt, ita si peccata puniantur, complures virtuti studeant.* Et S. Gregorius *in Regist. manifesta peccata non*

sunt

sunt occultâ correctione purganda; sed palàm sunt arguendi, qui palàm nocent. Secundus casus est, si præscriptus ordo fiat inutilis secundùm aliquam sui partem, puta, cùm prudenter & rationabiliter judico, nihil me effecturum, sivè corrigam sine testibus, sivè cum illis: tunc enim possum immediatè crimen deferre ad Superiorem, etiam quà talem, & quatenùs est persona publica ac vindex, ut delinquentem pœnis coerceat.

Tertius casus est, quando ipsemet delinquens renunciavit juri suo, ita ut contentus sit, si peccatum suum statim deferatur ad Superiorem, non solùm correctionis fraternæ, sed etiam punitionis gratiâ.

299. Præterà ad correctionis *modum* pertinet, ut ea fiat cum charitate, mansuetudine & lenitate; ita ut correctus sentiat, admonitionem vel reprehensionem procedere non ex odio, passione iræ, aut animi elatione & fastu, sed ex amore & compassione erga ipsum. *Servum Domini non oportet litigare,* inquit Apostolus 2. *Timoth. 2. sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestiâ corripientem.* Et *Galat. 6. Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.* S. Chrysostomus *homil. 3. ad Popul. Antiochen.* ait: *Vis fratrem corrigere? lachrymare, ora Deum ex corde, apprehensum admone, consule, exhortare. Sic Paulus faciebat. Demonstra charitatem erga peccatorem.* Et *homil. 7. in Acta Apostolorum.*

Si volueris quempiam, qui injustè egit, corripere; magnâ cum mansuetudine illum alloquere. Causam & rationem dat S. Ambrosius *lib. 8. in Lucam c. 27. Plus perficit amica correptio, quàm accusatio turbulenta: illa pudorem incutit; hæc indignationem movet.* Et alibi, *non semper in eos, qui peccaverunt, vindicandum: quia nonnunquam amplius prodest clementia, tibi ad patientiam, lapso ad correctionem.* Et S. Gregorius *lib. 9. Registri. c. 4. In correctione hunc esse ordinem noveris observandum, ut personas diligas, & vitia persequaris: nè, si aliter agere volueris, transeat in crudelitatem correctio; & perdas, quos emendare desideras.* Quod tamen potissimùm intellige de iis, qui peccârunt non ex malitiâ, sed ex ignorantiâ, aut fragilitate, vel passione iræ, tristitiæ &c. abrepti. De quibus idem S. Gregorius *part. 2. pastor. c. 10. Nonnulla sunt leniter corrigenda: nam cùm non malitiâ, sed solâ ignorantiâ vel infirmitate delinquitur, profectò necesse est, ut magno moderamine ipsa correptio temperetur.* Quod si verò delictum procedat ex malitiâ, tunc severitas & rigor aliquis admisceri debet; juxta illud Apostoli *ad Tit. 1. Increpa eos durè, ut sani sint. &c. Quemadmodùm enim eorum culpa, qui per ignorantiam deliquerunt, quadantenùs, toleranda est; sic eorum, qui scienter peccaverunt, fortiter est castiganda;* Inquit S. Gregorius *in Registro lib. 17. c. 7.* Similiter duriùs sunt increpandi, qui publicè & cum aliorum scandalo delinquunt; ut idem docet S. Gregorius

lib.

lib. 7. epist. 1. explicans illud Pauli: *Seniorem nè increpaveris.* ait enim: *Hæc Regula tunc servanda est, cùm culpa Senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem Senior ad interitum juvenibus exemplum præbet, ibi districtâ increpatione feriendus est.* Dixi, severitatem & rigorem esse *admiscendum* scilicet lenitati & clementiæ: quia nunquam correctio aliqua fieri debet sine misericordiâ & charitate admixtâ: *Cogitemus, cùm aliquem reprehendere nos necessitas cogit, utrùm tale sit vitium, quod nunquam habuimus; & tunc cogitemus, nos homines esse, & habere potuisse: vel tale, quod aliquando habuimus, jam non habemus; & tunc tangat memoriam communis fragilitas, ut illam correctionem non odium, sed misericordia præcedat;* inquit S. Augustinus *lib. 2. de serm. Dom. in monte. c.* 20. Et S. Gregorius Nazianz. *in orat. de moderat. in disput. Hanc rationem tene, ut partim illum corrigas, idq; leniter & humanè, non ut hostis, neq; ut durus & rigidus medicus, neq; ut sectionibus tantùm & cauteriis adversùs morbum sciens grassari; partim te ipsum accuses, infirmitatisq; tuæ conscius sis.*

Deniq; zelus animarum non contentus est monuisse semel; sed instat, urget, & sollicitat constanter; sicut ait idem S. Gregorius *ibidem:* Si *primùm obluctetur; leniter expecta:* Si *Secundò; nè animum despondeas: nondum enim curationis tempus effluxit:* Si *Tertiò benignum illum & humanitate præditum agricolam*

lam imitare; Dominum adhuc deprecare; ne infructuosam ficum excidat. Et Apostolus 2. *Timoth.* 4. *Insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa, in omni patientia.* Ad eum scilicet modum, quem ipse in admonendo & exhortando tenuit *Actor.* 20. Quando *per triennium nocte & die non cessavit, cum lachrymis monens unumquemq;*.

§. 6.

De zelo animarum in prædicando verbum Dei.

300 Quia *prædicatio verbi Dei* plurimùm valet ad salutem & perfectionem animarum promovendam; ideò illi, qui zelo & igne Divini Amoris flagrant, nullum laborem & cònatum in suis concionibus prætermittunt; sed toti in eo sunt, ut juxta exemplum Prophetarum, Joannis Baptistæ, Christi, & Apostolorum ejus per prædicationem infideles perducant ad Fidem; hæreticos ad gremium Ecclesiæ Catholicæ, peccatores ad pœnitentiam, justos ad incrementum justitiæ, universos autem ad cœlestem Beatitudinem.

Atq; hinc *primò* non ambiunt cathedras sublimes, nominatas & honorificas in urbibus; non quærunt auditorium virorum & fœminarum nobilium; sed parati sunt cum Apostolis juxta præceptum Christi prædicare Evangelium *omni creaturæ*, sine acceptione personarum, & absq; discrimine locorum; sequentes in hoc

suum